

46. Салівончик О.М. Конкурентоспроможність підприємства: основні шляхи підвищення / О.М. Салівончик // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – С. 6–8.
47. Ободьянский В.А. Управление повышением конкурентоспособности предприятий пищевой промышленности АПК: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / В.А. Ободьянский. – М., 2012. – 24 с.
48. Ламажапова Д.А. Формирование рыночного механизма управления конкурентоспособностью предприятий кондитерской промышленности: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / Д.А. Ламажапова. – Улан-Удэ, 2004. – 22 с.
49. Пекшев А.Ю. Развитие инновационной деятельности в сельскохозяйственных предприятиях: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / А.Ю. Пекшев. – Воронеж, 2009. – 24 с.
50. Руденко Г.Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств / Г.Р. Руденко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 5. – С. 128–132.
51. Мартинюк М.А. Інновації в сільському господарстві / М.А. Мартинюк, Т.М. Ратошнюк // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С. 94–98.
52. Юрченко А.Ю. Инновационный путь развития АПК Украины в условиях глобализации: современное состояние, проблемы и перспективы / А.Ю. Юрченко, Т.В. Устик // Наукові праці Полтавської державної аграрної. – 2012. – Вип. 1 (4). – С. 272–278.
53. Эль-Аттар Доаа Махмуд Мохамед. Развитие компетенций в системе стратегического управления персоналом: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 / Эль-Аттар Доаа Махмуд Мохамед. – Краснодар, 2007. – 174 с.
54. Шаталова Т.С. Аспект финансовой безопасности в управлении интеллектуальным капиталом / Т.С. Шаталова, В.Н. Тимохин, В.В. Сербина // Економічна кібернетика. – 2014. – № 1–3 (85–87). – С. 50–60.
55. Лабунский Л.В. О формировании и развитии компетенций персонала в области управления ресурсами горнодобывающего предприятия / Л.В. Лабунский // Горный информационно-аналитический бюллетень. – 2004. – № 2. – С. 35–36.

УДК 519.8:658.7:658.8

Яшкін Д.С.
аспірант

Одеського національного політехнічного університету

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЛОГІСТИЧНИХ РИЗИКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано стан наукової думки щодо визначення понять логістика та логістичних ризиків. Поняття систематизовано за окремими ознаками. Виділено певні недоліки деяких визначень. Запропоновано визначення логістичного ризику, яке пов'язує категорію логістики, її функціональні сфери та категорію ризику.

Ключові слова: логістика, логістичний ризик, функціональні сфери логістики.

Яшкін Д.С. СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ РИСКОВ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проанализировано состояние научной мысли по определению понятий логистика и логистических рисков. Понятия систематизированы по отдельным признакам. Выделены определенные недостатки некоторых определений. Предложено определение логистического риска, которое связывает категорию логистики, ее функциональные сферы и категорию риска.

Ключевые слова: логистика, логистический риск, функциональные сферы логистики.

Yashkin D.S. THE NATURE AND SUBJECT OF LOGISTICS RISKS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The state of scientific thought on the definition of the concepts of logistics and logistics risks is analyzed in the article. The concepts are organized by individual characteristics. Certain shortcomings of some definitions are highlighted. A definition of the logistics risk is provided, which connects the category of logistics, its functional scope and risk category.

Keywords: logistics, logistics risk functional areas of logistics.

Постановка проблеми. У сучасних умовах постіндустріалізації та глобалізації промисловому підприємству легше виробити продукцію, ніж її реалізувати. Відповіддю на проблеми зі збутом промислових підприємств сто років тому став розвиток науково-практичних підходів здійснення маркетингової діяльності. Застосування маркетингового інструменту надає можливість підприємству виробити продукцію, яка відповідає потребам цільового сегменту, тобто зменшити ризики зі збутом й отримати прибуток. Другим підходом, який дає змогу зменшити втрати від зберігання та переміщення матеріалів, сировини та готової продукції, є логістика. Оптимізація логістичної системи підприємства – це також механізм збільшення прибутку.

Сучасна економіко-політична ситуація в країні робить вкрай актуальною проблему визначення, аналізу та управління ризиками на підприємстві. Як будь-яка інша діяльність, логістична діяльність також характеризується певними ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню визначення ризиків у логістиці, мето-

дам їх оцінки та управління присвячено достатньо багато наукових та практичних робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, таких як Р. Баллу, В. Вітлінський, Дж. Вогінз, С. Крикавський, М. Ровенських, М. Мамчин, М. Окландер, Н. Плетнева, В. Скіцько, Г. Фухс та інші [1–10]. Різномасштабність та різновекторність визначень логістичних ризиків в сучасних наукових публікаціях сприяє виникненню великого кола питань, як до сутності логістики, так і до видів логістичних ризиків.

Метою статті є аналіз сучасних визначень логістики, визначити логістичні ризики у зв'язку категорій логістика, сформувати функції логістики та ризику.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення та класифікації логістичних ризиків необхідно оглянути сучасні визначення логістики як наукової дисципліни та як виду діяльності виокремити її функції та відмінності від інших видів виробництва та надання послуг.

У сучасних наукових та науково-практичних публікаціях наводиться досить широке коло визначень логістики (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Визначення логістики
сучасними науковцями та організаціями**

Визначення	Автор
Логістика – це концепція, інтегрована функція (існує тільки у формі логістичної системи), наукова дисципліна про управління потоками в мікроекономічних системах. Логістична система підприємства – організаційно-управлінський механізм координації дій фахівців різних служб, що управляють матеріальним потоком. Логістика – це управління матеріальним потоком	М. Окландер [1, с. 8, 20, 66]
Логістика – це планування, організація і контроль усіх видів діяльності по переміщенню і складуванню, які забезпечують проходження матеріального потоку від пункту закупки сировини до пункту кінцевого споживання і відповідного інформаційного потоку	R. Ballou [2]
Логістика – це завдання управління двома основними потоками: матеріальним й інформаційним	А. Харрісон [3, с. 6]
Логістика – це процес планування, управління і контролю ефективного (з точки зору зниження витрат) потоку запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг і відповідної інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання (включаючи імпорт, експорт, внутрішні та зовнішні переміщення) з метою повного задоволення попиту споживачів	Американська рада з управління логістикою [4]
Логістика – це мистецтво управління матеріалопотоком і потоком продукції від джерела до споживача, тобто комбінацію видів діяльності різноманітних служб, пов'язаних із розподілом, матеріальним забезпеченням, плануванням виробництва і управлінням ним	Ю. Неруш [5]
Логістика – це наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв'язками	Є. Крикавський [6]
Логістика – це теорія планування, управління і контролю процесів руху матеріальних, трудових, енергетичних та інформаційних потоків в людино-машинних системах	В. Николайчук [7]
Логістика – наука про організацію спільної діяльності менеджерів різних підрозділів підприємства, групи підприємств з метою ефективного просування продукції за ланцюгом «закупівля сировини – виробництво продукції – розподіл», а також цілеспрямованих транспортно-людських потоків на основі інтеграції і координації операцій, процедур і функцій, що виконуються у рамках даного процесу з метою мінімізації загальних витрат ресурсів	Л. Миротин [8]
Логістика – це наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними й нематеріальними операціями, які здійснюються у процесі доведення сировини й матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньо-заводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів; доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів і вимог останнього, а також передачу, зберігання й обробку відповідної інформації	А. Родников [9]

Сучасні підходи науковців до визначення логістики можна розділити на три групи:

1. Логістика – це управління матеріальними потоками. Таке визначення зустрічається у більшості науковців (Р. Баллу, А. Гаджинський, Є. Гордон, Л. Миротин, Ю. Неруш, М. Окландер, О. Семеновко, Дж. Хескет).

2. Логістика – це управління матеріальними та інформаційними потоками (Американська рада з управління логістикою, Дж. Бушер, Т. Вань, А. Родников, Г. Павеллек, А. Харрісон, Ж. Шевальє);

3. Логістика – це управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками тощо (Є. Крикавський, В. Николайчук).

Відмітимо, що, з одного боку, процес управління будь-яким бізнесом є поєднанням трьох функцій: фінансової, виробничої, яка стосується переміщення матеріальних потоків, та інформаційної. Тому з цього ракурсу найбільш повним є визначення науковців третьої групи. А іншого – здійснювати управління матеріальними потоками неможливо без інформаційних та фінансових потоків. Тому можна вважати їх похідними від матеріального потоку.

Управління інформаційними потоками здійснюється в усіх сферах людської діяльності як в матеріальному так і в нематеріальному виробництві. Інформаційні потоки сьогодні є також і окремими об'єктами спостереження та аналізу, наприклад, в маркетингових дослідженнях. Теж стосується і фінансових потоків – вони є притаманними будь-якій людській діяльності, а також є окремим суб'єктом економічних відносин. Тому будемо вважати, що найбільш агрегованим є визначення науковців першої групи: «логістика – це управління матеріальними потоками», а інформаційні та фінансові потоки є похідними від логістичної діяльності.

Для визначення ризиків у логістиці розглянемо її функції. «Матеріальний потік є інтеграцією трьох логістичних функцій (функціональних сфер): постачання, підтримки виробництва, фізичного розподілу» [1, с. 68].

Постачання, підтримка виробництва та фізичний розподіл пов'язані з рухом матеріальної продукції між ланками «постачальник-підприємство» на етапі постачання, між стадіями виробництва на етапі «виробництво» та між ланками «підприємство-споживач» на стадії фізичного розподілу (див. рис. 1).

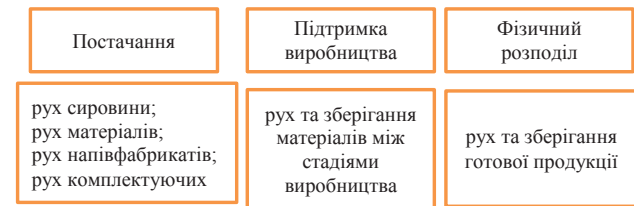

Рис. 1. Функціональні сфери логістики: постачання, підтримка виробництва та фізичний розподіл

Прийнято поділяти матеріальний потік на дві частини: зовнішню – постачання та фізичний розподіл та внутрішню – підтримка виробництва.

Поняття ризик у сучасних наукових дослідженнях пов'язують з невизначеністю та випадковістю результатів діяльності, з конфліктом та протидією, з багатоваріантністю рішень.

З точки зору економічної теорії, невизначеність – це неможливість отримання повної інформації про об'єктивні та суб'єктивні чинники функціонування системи. Зокрема, розрізняють три види невизначеності [10]:

– невизначеність 1-го виду – це невизначеність, за якої відомі всі можливі результати та ймовірності цих результатів, одержані статистичними методами або експертним шляхом;

– невизначеність 2-го виду – це невизначеність, за якої відомі всі можливі результати, але неможливо оцінити ймовірність їх настання;

– невизначеність 3-го виду – це невизначеність, за якої неможливо точно оцінити можливі результати та ймовірності їх настання.

Випадковість – це непередбачені обставини, які виникають в зовнішньому середовищі. Під конфліктом розуміють розбіжність інтересів гравців. Протидія – це навмисний опір учасникам процесу або явищам.

В сучасній науковій літературі зустрічаються різні визначення логістичних ризиків (див. табл. 2).

Таблиця 2

Визначення логістичних ризиків науковою спільнотою

Логістичний ризик це –	Автор
небезпека виникнення затримки в роботі ланцюга постачання, порушення термінів постачання, порушення в роботі однієї або декількох ланок ланцюга. До найпоширеніших належать ризики, пов'язані з виконанням відповідних логістичних функцій під час виробництва, зберігання, маркування й пакування, консолідації і подібнення, транспортування різними видами транспорту, документування, розрахунків, розподілення тощо.	М. Мамчин [11]
ситуація в логістичній системі підприємства, яка пов'язана з можливістю виникнення збоїв у русі потоків різних ресурсів внаслідок збурення впливів чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, наслідки яких, з погляду суб'єкта управління, є невизначеними і проявляються у вигляді можливого відхилення параметрів потоків від заданих, що дозволяє розглядати ризик як керований параметр, на який можна впливати для забезпечення прийнятної рівня.	М. Ровенских [12]
ризик виконання логістичних операцій транспортування, складування, переробки вантажів та управління запасами і ризик логістичного менеджменту усіх рівнів, зокрема, ризик управлінського характеру, які виникають під час виконання логістичних функцій та операцій.	Н. Плетнева [13]
економічна категорія, яка відображає особливості сприйняття менеджментом підприємства об'єктивно існуючих невизначеності та конфліктності, відсутності повної (вичерпної) інформації на момент прийняття рішень, які притаманні процесам прогнозування, планування, управління, координації та контролю матеріальних, сервісних, інформаційних, фінансових потоків та потоку інтелектуально-трудових ресурсів.	В. Вітлінський, В. Скіцько [14]
неочікувана, небажана подія або причина цієї події, що зумовлює відсутність потрібного товару чи сировини в необхідний момент часу, потрібної якості, в потрібному місці, за запропонованою ціною. Причини можуть бути фізичного або нефізичного характеру, що виникли внаслідок помилок або порушень у матеріальному, або у відповідному інформаційному потоці	Г. Фухс, Дж. Вогінз [15; 16]

На наш погляд, визначення логістичного ризику, яке наводить М. Мамчин, є досить вузьким й не охоплює всієї повноти ризикових ситуацій. Так, у визначення М. Мамчина акцентується на ризику порушення часових зобов'язань у логістичному ланцюгу (затримка в роботі, порушення термінів постачання), але це не відповідає чотирьом правилам логістики (комплекс «4Rs: Right materials – потрібний матеріал (сировина чи кінцева продукція); Right quality – потрібна якість; Right time – потрібний час; Right place – потрібне місце).

Натомість Г. Фухс та Дж. Вогінз наводять визначення логістичних ризиків, яке цілком корелює з чотирма правилами логістики, але ризик – це не завжди подія, ризик – це, насамперед, невизначеність у ситуації.

В. Вітлінський та В. Скіцько наводять визначення логістичного ризику, в якому присутні кілька спірних фраз: по-перше, прогнозування, планування, координація та контроль є функціями управління, по-друге, автори крім матеріального потоку розглядають похідні від нього потоки: інформаційний, фінансовий, сервісний, інтелектуально-трудоий.

Визначення Н. Плетневої хоча є досить повним, на наш погляд, є неточним, тому, що вона логістичний ризик визначає знову ж таки через ризики виконання логістичних операцій і ризики логістичного менеджменту.

Найбільш точно визначення логістичного ризику, на наш погляд, наведено М. Ровенських. Єдине, з чим не можна погодитися, що логістичний ризик – це ситуація, хоча, якщо підходити не з наукової, а суто з практичної точки зору, можливо, що в кожному випадку ризик спричиняє виникнення певної ситуації.

Пропонуємо визначення логістичного ризику, яке пов'язує визначення логістики та її функціональних сфер з визначеннями ризику. Логістичний ризик – це економічна категорія для відображення невизначеності та випадковості результатів діяльності в управлінні матеріальними потоками підприємства у сферах постачання, підтримки виробництва та фізичного розподілу.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було отримано визначення логістичного ризику, яке пов'язує категорію логістики, її функціональні сфери та категорію ризику. Це допоможе в подальшому більш ґрунтовно підійти до класифікації логістичних ризиків, їх оцінці та методам управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС:

- Окландер М. Логістична система підприємства: [монографія] / М. Окландер. – Одеса: Астропринт, 2004. – 312 с.
- Ballou R. Basic business logistics / R. Ballou, R. Ballou. – New York, 1987. – 438 p.
- Харрісон А. Управління логістикою: Розробка стратегій логістичних операцій / А. Харрісон, Р. ван Хоук; пер. з англ. – Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. – 368 с.
- Американська рада з управління логістикою // Council of Logistics Management. – 1985. – Vol. 3. – 123 p.
- Неруш Ю. Логістика: [учеб. для вузів] / Ю. Неруш. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 389 с.
- Крикавський Є. Логістика: [навч. посібник] / Є. Крикавський. – Львів: Львівська політехніка, 1999. – 264 с.
- Николайчук В. Логістика: теорія і практика управління: [учеб. пособие] / В. Николайчук, В. Кузнецов. – Донецьк: НОРД-ПРЕСС, 2006. – 540 с.
- Интегрированная логистика накопительно-распределительных комплексов (склады, транспортные узлы, терминалы): [учебник] / Л. Миротин, А. Некрасов, Е. Куликова, И. Крыгина и др.; под ред. Л. Миротин. – М.: Экзамен, 2003. – 448 с.

9. Родников А. Логистика: терминологический словарь / А. Родников. – 2-е изд., исп. и доп. – М.: ИНФРА, 2000. – 352 с.
10. Вітлінський В. Теорія інтелектуальних систем прийняття рішень / В. Вітлінський, О. Шарапов // Моделювання та інформаційні системи в економіці: збірник наукових праць. – Ки. ів: КНЕУ, 2008. – Вип. 78. – С. 58–69.
11. Мамчин М. Вплив логістичних ризиків на підвищення ефективності діяльності підприємств / М. Мамчин, О. Русановська // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2011. – № 720. – С. 45–51. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/menegment/2011_720/07.pdf.
12. Ровенских М. Управление рисками логистической системы промышленного предприятия: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: логистика» / М. Ровенских. – Санкт-Петербург, 2008. – 261 с.
13. Плетнева Н. Теория и методология управления логистическими системами в условиях неопределенности: автореф. дис. ... док. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: логистика» / Н. Плетнева. – Санкт-Петербург, 2008. – 37 с.
14. Вітлінський В. Концептуальні засади моделювання та управління логістичним ризиком підприємства / В. Вітлінський, В. Скіцько // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 246–253.
15. Fuchs H. Risk management in logistics systems / H. Fuchs, J. Wohinz // *Advances in Production Engineering & management*. – 2009. – Vol. 4. – № 4. – P. 233–242. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://maja.uni-mb.si/files/APEm/APEm4-4_233-242.pdf.